

Zviedrijas Södra cieš zaudējumus - gaidāmi plaši optimizācijas pasākumi

Avoti: Latvijas Mežu sertifikācijas padome un ES informācijas vietnes

Södra zaudējumi 2026. gada otrajā ceturksnī sasniedza 424 miljonus Zviedrijas kronu, tas ir aptuveni 38,39 miljoni eiro, ko izraisīja situācija, kurā koksnes izejmateriālu izmaksas pārsniedza gatavās produkcijas cenas.

Meža īpašnieku kooperatīva kokzāģētavu struktūrvienība piedzīvojusi krasu kritumu – no peļņas uz 215 miljonu kronu deficītu, kā rezultātā samazinātas koksnes iepirkuma cenas tā 52 092 biedriem. Izpilddirektore Lota Līro neizslēdz arī turpmāku izmaksu samazināšanas pasākumu ieviešanu.

Katrs no Södra četriem biznesa virzieniem otrajā ceturksnī strādājis ar zaudējumiem, tādējādi Zviedrijas lielākā meža īpašnieku apvienība piedzīvojusi 424 miljonu Zviedrijas kronu pamatdarbības zaudējumus. Vēsturiski zema pieprasījums pēc zāģmateriāliem, celulozes un krusteniski līmētiem koka paneļiem CLT, joprojām atpaliek no augstajām koksnes izmaksām, kas nepieciešamas rūpnīcu apgādei. Tā norāda uzņēmuma prezidente un izpilddirektore Lota Līro, kura Vēkšes pilsētā parakstīja kooperatīva pusgada pārskatu. Ceturkšņa neto apgrozījums sarucis līdz 6,947 miljardiem kronu, salīdzinājumā ar 7,193 miljardiem iepriekš, bet deficīts izvērties dziļāks nekā pagājušajā gadā fiksētie 389 miljoni.

Vislielākie zaudējumi ir zāģētavu segmentā, kur struktūrvienība Södra Wood no 3 miljonu kronu peļņas pirms gada ir nonākusi pie 215 miljonu kronu zaudējumiem. To veicināja mazāki koksnes piegādes apjomi, nedaudz zemākas cenas un augstākas izejvielu izmaksas. Ceturkšņa ražošanas apjoms saruka par 43 000 kubikmetru – līdz 402 000 kubikmetru, un šī sektora pusgada deficīts šobrīd sasniedz jau 530 miljonus kronu, salīdzinājumā ar 17 miljonu kronu peļņu šajā pašā periodā pērn.

leguvums drīzāk sagaidāms no cenām, ko *Södra* maksā par koksni, nevis no cenām, ko tā saņem par savu produkciju. Kooperatīvs šī gada 18. jūnijā samazināja biedriem noteiktās cenas par zāģbaļķiem un papīrmalku pēc tam, kad vētru *Johans* un *Deivs* postījumu dēļ palielinājās vējgāztās koksnes piedāvājums tirgū. Izpilddirektore Lota Līro raksta: "...ja pašreizējās iepirkuma cenas būtu pilnībā stājušās spēkā pārskata periodā, tās būtu uzlabojušas ceturkšņa pamatdarbības rezultātu par 400 miljoniem kronu." Šo aizkavēšanos viņa skaidro ar esošajiem krājumu apjomiem vērtības ķēdē.

Plānotā apkopes apstādināšana Merumas celulozes rūpnīcā palielināja ceturkšņa izmaksas par 100 miljoniem kronu, salīdzinot ar gada pirmajiem trim mēnešiem, lai gan grupas bruto peļņas norma palielinājās no 17 līdz 22 procentiem.

Tas notiek laikā, kad konkurējošais uzņēmums *Vida* Gētalandē šogad slēdza jau divas kokzāģētavas ar 265 000 kubikmetru jaudu, tādējādi pagarinot tirgus spiedienu, kas *Södra* pārskatos vērojams kopš pagājušā gada rudens.

Gadu pēc efektivitātes programmas *Södra Leap* uzsākšanas kooperatīvs ir samazinājis izmaksas par 329 miljoniem kronu - no tām 202 miljonus tieši šajā ceturksnī. Konsultāciju izmaksas ir gandrīz uz pusi samazinātas, pabeigti apjomīgi IT projekti, un darbinieku skaits ir par 245 mazāks nekā gadu iepriekš. Nepārtraukti uzlabojumi šo trīs mēnešu laikā nodrošināja papildu 122 miljonus kronu efektivitātes pieaugumu. Tas ietver arī jaunu, datus balstītu rīku, kas sasaista katru kokzāģēšanas ciklu ar reālo kokmateriālu iznākumu – tas ir jaunākais solis automatizācijas procesā, kas sākās ar pasaulē pirmo AI skenēšanas sistēmu.

Celulozes ražošana ir vienīgais sektors, kurā vērojami uzlabojumi – *Södra Cell* samazināja ceturkšņa zaudējumus līdz 88 miljoniem kronu - iepriekš 221 miljons, pieaugot piegādēm par 29 000 tonnu un samazinoties uzturēšanas izmaksām. Bioproduktu virziens devās "pretējā virzienā", kur pārdošanas apjomi pieauga par 26 procentiem – līdz 888 miljoniem kronu. Šīs bija vienas no retajām tirgus nišām, kur pieprasījums un cenas saglabājās stabilas.

Būvniecība joprojām ir vislētākais tirgus, tāpēc struktūrvienība *Building Systems* cieta 45 miljonu kronu zaudējumus pie visai vārga apgrozījuma 63 miljonu apmērā, savukārt krusteniski līmētās laminētās koksnes - *CLT* piegādes ceturksnī saruka līdz 5 337 kubikmetriem. Neskatoties uz to, *Södra* ceturksnī pabeidza 22 000

kvadrātmetru CLT piegādi projektam *Kaj 16*. Plānots, ka šis 78 metrus augstais tornis kļūs par Gēteborgas augstāko koka ēku. Jāuzsver arī, ka vienlaikus sāk aktivizēties arī eksporta tirgi.

Baltijas valstu mežu īpašumu pārdošana janvārī ļāvusi kooperatīvam uzkrāt 16,7 miljardus kronu (aptuveni 1,51 miljardu eiro) naudas līdzekļos un īstermiņa investīcijās, pat pēc tam, kad biedriem dividendēs šogad tika izmaksāti 696 miljoni kronu (62,92 miljoni eiro). Tāpat sagaidāms, ka dalības pārdošana uzņēmumā *SunPine*, kas tika pabeigta pēc ceturkšņa noslēguma, pozitīvi papildinās trešā ceturkšņa rezultātus. Tomēr izpilddirektore L.Līro neizslēdz turpmāku samazinājumu izmaksām.

Izņemot 1,473 miljardu kronu peļņu no Baltijas aktīvu pārdošanas, pārskats rāda, ka *Södra* pamatdarbības zaudējumi 2026. gada pirmajā pusgadā sasniedza 1,003 miljardu kronu. Nākamais šī rādītāja “pārbaudījums” gaidāms 22. oktobrī, kad kooperatīvs paziņos trešā ceturkšņa rezultātus saviem 52 092 meža īpašniekiem.

Södra iepriekšējo gadu attīstība, problēmas un risinājumi

Skatoties uz *Södra* darbību pēdējā desmitgadē - no 2016. līdz 2026. gadam, uzņēmuma attīstība ir bijusi izteikti cikliska – no vēsturiskiem peļņas rekordiemi līdz strukturālām krīzēm. Desmitgades laikā kooperatīvs ir mērķtiecīgi investējis digitalizācijā. Kooperatīvs ieviesa pasaulē pirmo AI skenēšanas sistēmu mežizstrādes mašīnām un datu rīkus, kas reāllaikā prognozē precīzu lietderīgās koksnes iznākumu. *Södra* spēcīgi attīstīja modernās koka būvniecības segmentu - *Södra Building Systems*, nodrošinot materiālus vērienīgiem masīvkoka projektiem Skandināvijā, piemēram, *Kaj 16* Gēteborgā. Tika attīstīti arī jauni bioprodukti un fosilo kurināmo aizstājēji.

2018. gadā *Södra* veica vērienīgu darījumu, par 324 miljoniem eiro iegādājoties *Bergvik Skog* mežu īpašumus Latvijā, kļūstot par vienu no lielākajiem privātajiem mežu īpašniekiem reģionā. Tomēr stratēģisku apsvērumu un finansiālā spiediena dēļ 2025.– 2026. gada mijā kooperatīvs pieņēma lēmumu visus Baltijas valstu mežu īpašumus pārdot, lai nodrošinātu likviditāti pašu mājās.

Grūtības un cīņa ar zaudējumiem

Pēc pandēmijas laika "buma" un rekordpeļņas 2021.–2022. gadā, kad pamatdarbības peļņa pārsniedza 5 miljardus kronas, globālais tirgus piedzīvoja smagu kritumu. Augstās procentu likmes un stagnācija būvniecībā dramatiski samazināja pieprasījumu pēc CLT un zāģmateriāliem.

Kooperatīva modelis uzliek par pienākumu iepirkt koksni no saviem biedriem. Pēdējos gados koksnes iepirkuma cenas Zviedrijā saglabājās vēsturiski augstas, kamēr gatavās produkcijas - celulozes un dēļu - cenas tirgū kritās. Tas noveda pie situācijas, kurā katrs saražotais kubikmetrs nesa zaudējumus.

Ekstremāli laikapstākļi 2026. gada pavasarī īsā laikā mežos sagāza miljoniem kubikmetru koksnes. Tas piespieda kooperatīvu operatīvi reaģēt, samazinot iepirkuma cenas saviem biedriem, kas savukārt rada iekšēju spriedzi un strīdus starp kooperatīva vadību un mežu īpašniekiem.

Lai cīnītos ar zaudējumiem, uzņēmums šobrīd veic smagu izmaksu optimizāciju, kooperatīvā tiek samazināts darbinieku skaits, iesaldēti dārgi IT projekti un slēgtas nerentabli ražošanas sektori, sekojot vispārējai kokrūpniecības tendencei, kāda valda Zviedrijā šobrīd. Lai pārvarētu finanšu krīzi un efektivitātes trūkumu, *Södra* īsteno vērienīgu un stingru restrukturizācijas programmu ar nosaukumu *Södra Leap*. Tās galvenais mērķis ir samazināt pastāvīgās izmaksas un pielāgot ražošanas jaudas vājam globālajam tirgum.

Pieci strukturāli virzieni

Galvenie optimizācijas pasākumi ietver piecus strukturālus virzienus. Gada laikā kooperatīvs ir samazinājis darbinieku skaitu par 245 cilvēkiem. Izmaksas par ārpakalpojumu konsultantiem ir gandrīz samazinātas uz pusi. Ir pabeigti vai apturēti apjomīgi un dārgi IT projekti, tādējādi fiksētās izmaksas tikai pēdējā ceturksnī vien saruka par 202 miljoniem kronu.

Lai gan *Södra* ir meža īpašnieku kooperatīvs, kura mērķis parasti ir maksāt saviem biedriem pēc iespējas vairāk, tirgus spiediena dēļ vadība bija spiesta pazemināt zāģbaļķu un papīrmalkas iepirkuma cenas, kā jau iepriekš rakstījām, pēdējais samazinājums tika veikts 18. jūnijā. To veicināja arī vētras, kas tirgū radīja lielu vējgāžu koksnes apjomu. Šis solis ļaus kooperatīvam ietaupīt aptuveni 400 miljonus kronu ceturksnī.

Ceturkšņa ražošanas apjoms kokzāģētavās apzināti ir samazināts par 43 000 kubikmetriem - līdz 402 000 m³, lai neuzkrātu dārgus gatavās produkcijas krājumus noliktavās laikā, kad pieprasījums ir zems. Konkurentiem rīkojoties vēl radikālāk un reģionā pilnībā slēdzot zāģētavas, *Sōdra* vadība izmanto pagaidu ražošanas pārtraukumus un elastīgu darba laika pielāgošanu.

Jāuzsver apstāklis, ka griežot izmaksas, *Sōdra*, vienlaikus investē tehnoloģijās, kas dod tūlītēju atdevi. Kooperatīva vadība ir ieviesusi jaunu, datus balstītu automatizācijas rīku. Šī sistēma reāllaikā sasaista katru zāģēšanas piegājienu ar reālo lietderīgās koksnes iznākumu, maksimāli samazinot brāķi un atgriezumus. Šādi nepārtraukti efektivitātes uzlabojumi ceturksnī ienesuši papildu 122 miljonu kronu ietaupījumu.

Kā jau mēs zinām, lai iegūtu t.s. "likviditātes spilvenu", *Sōdra* veica stratēģisku soli un pārdeva visus savus mežu īpašumus pie mums Latvijā un Igaunijā.

Tāpat tika pārdota kooperatīvam piederošā daļa biodegvielas uzņēmumā *SunPine*. Šie darījumi uzņēmuma kasē ienesuši 16,7 miljardus kronu skaidrā naudā un īstermiņa investīcijās, ļaujot uzņēmumam palikt stabilam pat pie smagiem zaudējumiem tā pamatdarbībā. Par *Sōdra* spējām pārvarēt problēmas un attīstīties arī turpmāk, šaubām nevajadzētu būt. Kooperatīvs sevi ir pierādījis mērķtiecīgi strādājot savu biedru labā jau kopš 1938.gada.